
ქართული საერო და საკარო მწერლობა

ლია კარიჭაშვილი
(საქართველო, თბილისი)

„ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველებითი პერსპექტივები ვახტანგ VI-ის პოეზიაში

„რუსთველისა ლექსი მეფეა, ტახტზედ გვირგვინით მჯდომელი“.
ვახტანგ VI

რუსთველოლოგიის ფუძემდებლისა და „ვეფხისტყაოსნის“ პირველი გამომცემლის, ვახტანგ VI-ის, არა მხოლოდ სამეცნიერო შრომა („თარგმანი ვეფხისტყაოსნისა“) და კულტურულ-პრაქტიკული მოღვაწეობა, არამედ მისი ორიგინალური შემოქმედებაც ცხადყოფს ღრმა ცოდნასა და სიახლოვეს რუსთაველის მხატვრულ სამყაროსთან. იმ საგულისხმო სიახლეებთან ერთად, რომლებიც ვახტანგის შემოქმედებაში იჩენს თავს, თვალსაჩინოა გაგრძელება რუსთველური ტენდენციებისა როგორც მსოფლმხედველობრივი, ისე სახისმეტყველებითი თვალსაზრისით.

ვახტანგ მეფის მრწამსი პოეზიის არსის, დანიშნულების, განსახოვნების ფორმებისა და პრინციპების შესახებ ახლოა, ან უკეთ რომ ვთქვათ, ემთხვევა რუსთაველის კონცეფციას. ამ თვალსაზრისით საყურადღებოა ლექსი „სატრფიალონი“, რომელშიც მეფე საუბრობს პოეზიის შესახებ და იმონებს რუსთაველს:

„ლექსი ტკბილი, გვარიანი, სწავლით უნდა გამახარი,
სამ-ოთხ რიგად გასასინჯი, სიბრძნეზედა მოუხარი,
რუსთველს სამად გაუყვია მისი გზა და მისი მხარი,
იდვას რამე მოკლე სიტყვით სალხინო თუ სამწუხარი“ (1)*.

სტროფი ერთგვარი პერიფრაზია „ვეფხისტყაოსნის“ პროლოგში მოცემული „შაირობის თეორიისა“. გამოკვეთილია პოეზიის ფუნქციები: შემეცნებითი (რუსთაველი – „შაირობა პირველადვე **სიბრძნისაა** ერთი დარგი, / საღვთო, საღვთოდ გასაგონი, მსმნელთათვის დიდი **მარგი**“; ვახტანგი – „**სწავლით** უნდა გამახარი ... **სიბრძნეზედა** მოუხარი...“), ესთეტიკური (დაკავშირებული სიამოვნებასთან, რუსთაველი: „**კვლა აქაცა ვამების** ვინცა ისმენს კაცი ვარგი ...“; ვახტანგი – „ლექსი **ტკბილი**“); აღნიშნულია პოეზიის ლაკონიზმი (რუსთაველი – „გრძელი სიტყვა **მოკლედ ითქმის**, შაირია ამაღ კარგი“, ვახტანგი – „იდვას რამე **მოკლე სიტყვით** სალხინო

---

* ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები (ალ. ბარამიძის რედაქციით), ძველი ქართული მხატვრული მწერლობა, თბილისი: „საბჭოთა მწერალი“, 1947.

თუ სამწუხარი“). რუსთაველის კლასიფიკაციით, პოეზია სამგვარია (თანამედროვე ტერმინოლოგიით: ეპოსი, ლირიკა და გასართობი, სახუმარო ლექსები). ვახტანგ VI სწორედ ამას გულისხმობს სტრიქონში: „რუსთველს სამად გაუყვია მისი გზა და მისი მხარი“. კიდევ ერთ ასპექტზე ამახვილებს მეფე ყურადღებას: „სამ-ოთხ რიგად გასასინჯი“ – ეს პოეზიის, მხატვრული ნარატივის, მრავალშრიანობას, სხვადასხვა ინტერპრეტაციით აღქმისა და გააზრების შესაძლებლობას უნდა ნიშნავდეს. მხატვრული ტექსტის ამ სპეციფიკის ცოდნითა და გათვალისწინებით აღმოჩნდა მეფისთვის მისაწვდომი „ვეფხისტყაოსნის“ ალეგორიზმი, მასში გადმოცემული მიჯნურობის საღვთო და საერო ასპექტები, „ხელობანი ქვენანის“ მომარჯვებით „მიჯნურობა პირველის“ ალეგორიული ასახვა, პოემის ფაბულის დაკავშირება ზღაპრის სტრუქტურასთან და სხვა. ამგვარი ხედვა იმდროისთვის იყო სრულიად ახალი და აღიქმებოდა რუსთაველის დაცვის მცდელობად „ავად მჩხრეკელთაგან“.

ვახტანგმა შეძლო ერთ სტროფში „ჩაეცია“ ამბავი რუსთაველისა: მისი „ვეფხისტყაოსნის“ არსი და სკეპტიკოს მკითხველთა რეაქცია:

„რუსთველსა ენა-შაქარსა უქნია რისმე მკობანი,
სიტკბო, სიბრძნე და იგავნი, ცოლქმართა აშიკობანი,
ბევრად საჩხრეკი; ვერ მიხვდენ, მიბაძეს ცული ხმობანი,
და სამღთო წერილი საცრუოდ თქვეს და დაგვიგდეს გმობანი (1).
(„სიბრძნე მალალობელი“)

სამეცნიერო ლიტერატურაში კარგად არის შესწავლილი ვახტანგ მეფის შემოქმედება (კ. კეკელიძე, ალ. ბარამიძე, ა. შანიძე, ლ. მენაბდე, გ. იმედაშვილი, ს. ცაიშვილი, ბ. დარჩია, მ. კარბელაშვილი, გ. კუჭუხიძე ...). მისი სატრფიალო ლირიკა ალეგორიულ-მისტიკური შინაარსისაა და ბიბლიურ-ქრისტიანულ საღვთისმეტყველო სიმბოლიკას ემყარება. მიჯნურობა საღვთო სიყვარულია, რომელიც „ადვილ შესამართი“ არ არის („ნუ გგონიათ მიჯნურობა დიად ადვილ შესამართი!“ 127). „ვეფხისტყაოსნის“ „თარგმანში“ „საყვარელს“ ასეთი განმარტება ახლავს: „საყუარელი ქრისტესა ჰქვიან“ (ტა). საყურადღებოდ მიგვაჩნია სარგის ცაიშვილის მოსაზრება, რომ „რაც ვახტანგმა რუსთაველს მიაწერა, იყო მისივე რწმენა, გამომდინარე მისივე შემოქმედებითი პრაქტიკიდან. .... თითქმის ყველა მის ლირიკულ ლექსს ახასიათებს ამგვარი განწყობილება“, რომ ვახტანგის ლირიკაში „სიყვარულის ალეგორიულ-მისტიკური გააზრება სისტემადაა ქცეული“ (ცაიშვილი 1966: 65).

ალ. ბარამიძე შენიშნავს, რომ „ვახტანგის სამიჯნურო კოდექსის ცალკეული მხარეები აშკარად გვაგონებს რუსთველს“.

ვახტანგ მეფე:

„უხამს მიჯნურს, თავის წინა იჯდეს, იყოს მისი მგონი,
შემესჭვალოს სული, გული, სხვა არ ჰქონდეს გასაგონი,
დღედაღამე მას ამკობდეს, ნუმცა უნდა გასაგონი.
მან ამითი შეინყალოს, მოლბეს, ექმნას ხვენწის მგონი“ (122).

რუსთაველი:

„არს პირველი მიჯნურობა, არ-დაჩენა, ჭირთა მალვა,
თავის წინა იგონებდეს, ნიადაგმცა ჰქონდეს ხალვა“ (27).

ყოვლსა მისთვის ხელოვნობდეს, მას აქებდეს, მას ამკობდეს
მისგან კიდე ნურა უნდა, მისთვის ენამუსიკობდეს“ (18).

ვახტანგის ორიგინალური შემოქმედება, როგორც ცნობილია, ძირითადად ემიგრაციის დროს მიეკუთვნება. ეს იყო მისი რთული ადამიანური და პოლიტიკური ყოფის პოეტური რეფლექსია, სევდის შემსუბუქებისა და მკითხველისთვის ცხოვრებისეული გამოცდილების გაზიარების ოპტიმალური გზა. მის პოეზიაში მნიშვნელოვანია ადამიანის დანიშნულების საკითხი. მიუხედავად იმისა, რომ არაერთ ლექსში მეფე წუთისოფლის მუხანათობასა და გაუტანლობას ემდურის, მიაჩნია, რომ ადამიანმა, ღვთის მსასოებელმა და მის ნებას მინდობილმა, ამქვეყნადაც უნდა დატოვოს კვალი და საიმქვეყნო მადლიც მოიხვეჭოს. ამქვეყნად კი ყველაზე დიდი მონაპოვარი სახელია:

„კაცმან უნდა თავის საქმე ყველა ღვთითა მოივარგოს,
ამ სოფელსა ხელი ჰყაროს, იქაც ბარგი დაიბარგოს,
მოყვარეთ და ამხანაგთა თავის რიგით რამე არგოს,
სახელის ხე საჩრდილობლად წყლისა პირსა სამე დარგოს“.
(„შეგონება“)

იგივე აზრი გადმოცემულია სხვა ლექსშიც:

„რადგან კაცია მოკვდავი, უნდა დაურჩეს რამე-და,
სახელისაგან უმჯობე რამცა ჰქენ, რამც იამე-და?“ (90)

ამ სტროფთა მთავარი სათქმელი, ცხადია, ეხმიანება რუსთაველის აფორიზმს „სჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელსა!“ (799), გარდა ამისა, „ვეფხისტყაოსნის“ მოტივებითაა შთაგონებული, რომ ღვთის შემწეობით ადამიანი ამ სოფლადაც უნდა ცდილობდეს ბედნიერების მოპოვებას („ამ სოფელსა ხელი ჰყაროს“), მოყვასის მსახურება საკუთარ მისიად მიაჩნდეს („მოყვარეთ და ამხანაგთა თავის რიგით რამე არგოს“) და, ამავე დროს, საუკუნო ცხოვრებისთვის ზრუნავდეს („იქაც ბარგი დაიბარგოს“). (თავის მხრივ, ვახტანგის ეს სტრიქონები ალ. ბარამიძეს მიაჩნია შთამაგონებლად ნიკოლოზ ბარათაშვილისა: „მაგრამ რადგანაც კაცნი გვექვიან – შვილნი სოფლისა, უნდა კიდევცა მივდიოთ მას, გვესმას მშობლისა ...“).

მეფე ვახტანგის პოეზიაში იკვეთება „ვეფხისტყაოსნის“ ამა თუ იმ ეპიზოდისა და ცალკეული ტაეპის ალუზიები და ასოციაციები. ქვემოთ წარმოვადგენთ რამდენიმე ნიმუშს, რომლებშიც, ჩვენი აზრით, ჩანს რუსთაველთან აზრობრივი, ლექსიკური ან სახისმეტყველებითი სიახლოვე.

1. ორივე პოეტი აღნიშნავს, რომ მიჯნურის განკურნება მხოლოდ სატრფოს შეუძლია. მიჯნურს თანაგრძნობა სჭირდება.

ვახტანგ მეფე:

„კეკლუცთ ზედა ხარ ხელმწიფე, ტრფიალთ ცეცხლს უდებ მაღამით,
მანდით ნასროლმა ისარმა გული გამიპო მალ ამით;
სხვას ვისმცა ეძლოს კურნება, ცუდად შვრებიან მაღამით,
მიჯნურნო, მოდით, მიტირეთ, ცრემლი მავასხეთ, მაღამით“ (2).

რუსთაველი:

„დავუძღურდი მიჯნურთათვის კვლა წამალი არსით არი
ანუ მომცეს განკურნება, ანუ მიწა მე სამარი“. (8, 4);
„მიჯნურისა შებრალება ხამს, ესეცა გაიგონე“ (247,2);
„მაგრა წესია მიჯნური მიჯნურსა შეებრალების“ (299).

2. გიშერი მეტაფორულად ხშირად გამოიყენება წარბ-წამწამის აღსანიშნავად, მეღნის ტბა თვალეზია, ბროლისა და ლალის შერწყმა სახის ფერებს აღწერს და მის მშვენიერებას წარმოაჩენს:

ვახტანგ მეფე:

„გიშრისა მშვილდმა, მეღნის ტბამ, გლახ, გული წყლული მიწამა,
ბროლმა და ლალმა გარევით ლამის დღეთ სიგძე მიწამა“ (3).

რუსთაველი:

„მელნად ვიხმარე გიშრის ტბა და კალმად მე ნა რხეული“ (4, 3);
„შიგან მეღნისა მორევსა ეყარნენ გიშრის შუბები“ (1146);
„ბროლო და ლალო, ოროვე ხარ ერთგან შენათხზენაო“ (1270,4).

3. სატრფოს მშვენიერება თვალისმომჭრელია, ძნელია თვალი გაუსწორო, ვითარცა მზეს.

ვახტანგ მეფე:

„ლექსა მოვეყე სამიჯნუროს, ვარ ტრფიალი განახელი,
დამიწხა თვალნი სხივმან, ველარა ვქენ განახელი“ (6).

რუსთაველი:

„დავიწხენ თვალნი, ყოლა ვერ შევადგენ, ვითა მზესა“ (1132, 3).

4. მაღალ, აუღებელ ციხეში მყოფი სატრფო ქაჯეთის ციხეში დატყვევებულ ნესტან-დარეჯანთან ასოცირდება („ციხეს ვზი ეზომ მაღალსა, თვალნი ძლივ გარდასწვდებიან“, 1300), თუმცა მეფის ალგორითულ ნარატივში სატრფო მაცხოვარია, ციხის ბრძოლით აღება კი შეუძლებელია:

„ციხეს ზიხარ მეტად მაგარს, არვის ძალუძს შოვნა ძალად,
ნებით კარსა არვის უღებ სამოთხეში შესავალად;
ისარს ისვრი წამწმისაგან, ცეცხლს გარ უღებ ტრფიალს ალად,
ვერ გაუძლებს ვერცა ერთსა, გული იყოს ბასრად, სალად“ (13).

5. შვიდთა მნათობთა სახისმეტყველება ხან პერსონაჟის მშვენიერების წარმომარჩენელია, ხანაც ნათლის სიმბოლიკას უკავშირდება:

ვახტანგ მეფე:

„ლანგ-წითელი და თმა-გრუზი, კბილ-თეთრი, თვალი შავია,
შვიდთა მნათობთა ვარსკვლავთა არ ძალუცს მისი დავია“ (24).

რუსთაველი:

„ჰგვანდეს შვიდთავე მნათობთა, სხვადმცა რისად ვთქვი მე და რად“ (281,4);
„მათ სამთა შვიდნი მნათობნი ჰფარვენ ნათლისა სვეტითა“ (1409, 2).

6. კარი მაცხოვრის სიმბოლური სახელია, ისევე როგორცა გზა, ლოდი... „ჭემ-მარიტად გეუბნებით თქვენ: მე ვარ კარი ცხვართა“ (იოანე, 10. 7). „მე ვარ კარი: ვინც შედის ჩემით, გადარჩება“ (იოანე, 10. 9). „ხოლო მო-რად-ვედ ტროადად სახარებითა ქრისტესითა და კარი განმელო მე უფლისა მიერ“... (2 კორ. 2:12). ამდენად, სასუფევლის კარი, სამოთხის კარი, ცის კარი, გულის კარი სახისმეტყველებითი ცნებებია. რუსთაველთან ჩანს „სიხარულის კარი“. ამის გამოძახილი უნდა იყოს ვახტანგისეული „კარი ლხინისა“. „სიხარულის კარის“ გახსნა მწუხარების კარის (რუსთაველურად „ერდოს“) დახშობას გულისხმობს:

„თვალს მისცემს წყალსა პირველებრ, რა ნახო სული და გული,
ყვავილისებრივ გაშალოს მისგანვე გული დაგული,
გააღოს კარი ლხინისა, ჭირისა კარი დაგული,
გაშალოს ვარდის კუკური, ჩემშია მისი დარგული“ (10).

რუსთაველი:

„მითხრა: „ეგრე წასვლისათვის ნუ გაჩნია გულსა დადი,
სიმძიმელთა ერდო დახაშ, სიხარულის კარი აღი“ (397, 3).

7. ვარდი და ბულბული აღმოსავლურ ლიტერატურაში ფართოდ გავრცელებული სამიჯნურო წყვილია. მას „ვეფხისტყაოსანშიც“ ვხვდებით („აქვს მიჯნურობა ამისი, ვითა ბულბულსა ვარდისა“, 82, 3.) და საერო მწერლობის სხვა ნიმუშებშიც. „მოყმე ვინმე“ კი ტარიელის ერთგვარ ეპითეტად იქცა („ნახეს უცხო მოყმე ვინმე ჯდა მტირალი წყლისა პირსა“ 84,1). სწორედ რუსთაველის გმირს მოაგონებს მკითხველს ვახტანგ მეფის „მოყმე“, რომელიც თავიდან მხიარულია, სატროფო გვერდით ჰყავს, მაგრამ საწუთრო მას განსაცდელს უმზადებს:

„ჭიკჭიკობდეს ვარდს ბულბული, ზედ ხე იდგეს ჩრდილის ფენით,
მის ქვე იჯდეს მოყმე ვინმე, მხიარული ხმობდეს ენით,
თვით გვერდთ უჯდეს მისი ჯუფთი, მინა თასზე მონადენით,
რა ბრალია, საწუთროო, იგი შექნა ცრემლთა დენით!“ (29)

8. პერსონაჟთა დიდებულების, ზეიმისა და ლხინის დასატყვევად ზოგჯერ სასახლის დარბაზებშიც ვიწროა. წარმოდგენილი სტროფის მეორე სტრიქონი მიგვაჩნია

რემინისცენციად რუსთაველის ტაეპისა „სახლ-საყოფი არა ჰმართებს, ცამცა გაიდარბაზესა“ (685,4):

„ზარს ჩასაგდებსა ქორებსა აშურებდიან სატევად,
მოვიდენ, შექნან ნადიმი, სახლსა ზარობდენ სატევად,
რა ბრალი არის, ეს ჟამი კაცსა შეჰქნოდეს სატევად!
სისხლისა ცრემლსა გაენნას, გუგა საბრალოდ სატევად!“ (12)

9. მეფე ნადირობის სცენას აღწერს:

„მათა ცხენთა სირბილთა მიწა თრთოდეს, ვითა წყალი,
ცას ღრუბელად მტვერი ჰქონდეს, სისხლი ველზე განაშალი,
ზედ ეყაროს მუნ მოკლული მათგან სული შეუნყალი.
სხვა მისებრივ თუ გენახოს, მე გამკიცხე, ან მომკალი“ (58).

ეს სურათი მოგვაგონებს მეფე როსტევეანისა და ავთანდილის ნადირობის ეპიზოდს:

„ცხენთა მათთა ნატერფალნი მზესა შუქთა ნაუხმიდეს,
მიჰხოცდეს და მიისროდეს, მინდორს სისხლთა მიასხმიდეს...“;
დახოცეს და ამონყვიდეს, ცათა ღმერთი შეარისხეს,
ველნი წითლად შეეღებნეს, ნადირთაგან სისხლი ისხეს“ (76-77).

10. შემდეგ სტროფში მეფეს წუთისოფელი ყვავილად დაუსახავს, რომელსაც მუდმივად „ანყლულებს“ სიცხე და ყინვა, მზე და ღრუბელი, გვალვა და წყალი, თუმცა აქ წუთისოფელი უნდა გავიგოთ როგორც კონკრეტული ადამიანის ცხოვრება, მისი „წილი“ წუთისოფელი:

„ეს სოფელი ჰგავს ყვავილსა ტურფა კეკლუცად ქმნულებსა,
სიცხე წვით, ყინვა დაზრობით, სცემს მზე-ღრუბელი წყლულებსა,
წყალი ნახდენს და გვალვა მოუშლის მას უსულებსა,
მოთმენის მეტი წამალი რა ვპოოთ ამ საკრულებსა?“ (138).

ვფიქრობთ, ვახტანგის ეს სტროფი რემინისცენციაა რუსთაველის ტაეპებისა, რომლებშიც ის ვარდის, ყინვისა და გვალვის სახისმეტყველებით წარმოაჩენს, რომ ადამიანის გული („ვარდი“) „მიწყვიწყ ნყლულდების“, მასზე ერთნაირად მოქმედებს სიხარული („სიცხე“) თუ მწუხარება („ყინვა“):

„ზამთარი ვარდთა გაახმობს, ფურცელნი შთამოსცვივიან,
ზაფხულის მზისა სიახლე დასწავს, გვალვასა ჩივიან ...
სიცხე სწავს, ყინვა დააზრობს, წყლულნი ორჯერვე სტკივიან.
ეგრევე გული კაცისა მოსაგვარებლად ძნელია,
ჭირსა და ლხინსა ორთავე ზედა მართ ვითა ხელია,
მიწყვიწყ ნყლულდების, სანუთრო მისი აროდეს მთელია ...“ (1347-1348).

„წყლულები“ „მზე-ლრუბლისაგან“ წუთისოფლის კანონზომიერებაა, მას ვერავინ აიცილებს თავიდან, ამიტომაც ორივე შემოქმედი მოთმენას ჩააგონებს მკითხველს.

ვახტანგი:

„მოთმენის მეტი წამალი რა ვპოოთ ამ საკრულებსა“.

რუსთაველი:

„არ დავთმოთ, რა ვქმნათ, სევდასა, მითხარ რა მოვუგვაროთა?

თუ ლხინი გვინდა ღმრთისაგან, ჭირიცა შევიწყნაროთა“ (726).

11. შემდეგ სტროფში საყურადღებოა „მკვიდრი მამულის“ ცნება, რომელსაც ზუსტად იმავე მნიშვნელობით იყენებს ვახტანგი, რომლითაც რუსთაველი. ორივე შემთხვევაში „მკვიდრი მამული“ სასუფეველს გულისხმობს.

ვახტანგ მეფე:

„მოკლა მაღალი მეუფე, მიკვირს, მოკვდავმან მონამა,

მშობელმან მისმან მასზედა მტირალმან მინა მონამა,

მითქვამს მართალი, მიჯერეთ, მაშ, მეც მივსწერო მონამა.

მუნ მომცეს მკვიდრი მამული მე მუდამ მისმან მგონამა.“

(„ანბანთ-ქება“)

„ანდერძის“ მიხედვით, ავთანდილი როსტევან მეფეს ავედრებს სულს („თუ სანუთრომან დამამხოს...“), სურს, რომ მისი ქონება გლახაკებს დაურიგოს, გაათავისუფლოს მონები, რათა ილოცონ მისი სულისთვის: „მიღწვიან მომიგონებენ, დამლოცვენ, მოვეგონები“; იმედოვნებს, რომ მათი ლოცვა შეეწევა სამოთხის დამკვიდრებაში:

„ღმერთსა მვედრებდეს მრავალი გლახაკი გულ-მხურვალეები,

დამხსნას ხორცსა და სოფელსა, სხვად ნურას შევიცვალეები,

კვლა ცეცხლი ჯოჯოხეთისა ნუმცა მწვავს, იგი ალები,

მომცეს მკვიდრივე მამული მუნ, ჩემი სასურვალეები!“ (812).

(აღნიშნულ სტროფს პოემის ზოგიერთი გამომცემელი ჩანართად მიიჩნევს. ის აზრობრივად და პოეტიკურად წინა სტროფების ლოგიკური გაგრძელებაა, ამიტომაც ვფიქრობთ, რომ ნოდარ ნათაძემ საფუძვლიანად შეიტანა „ვეფხისტყაოსნის“ სასკოლო გამოცემებში.)

მამულის ცნების ბინარული გააზრება „ვეფხისტყაოსანმა“ სასულიერო მწერლობიდან იმემკვიდრა: მამული – სამშობლო და სამოთხე – ზეციური სამშობლო, ადამის სამკვიდრო, რომელიც მან დაკარგა და მისი კვლავ დაბრუნება ადამიანის ესქატოლოგიურ მიზნად იქცა (აღნიშნული საკითხი შესწავლილი გვაქვს ნაშრომში „მკვიდრი მამული“).

წარმოდგენილი მაგალითები ცხადყოფს ვახტანგ მეფის შემოქმედებით სიახლოვეს რუსთაველთან, რაც სავსებით ბუნებრივია „ვეფხისტყაოსნის“ საუკეთესო მცოდნის, დამფასებლისა და დამცველის მხრიდან, თუმცა უნდა ითქვას, რომ ეს

ვახტანგ მეფის შემოქმედების ერთი მნიშვნელოვანი ნახნაგია. მან შეძლო ყოფილიყო თვითმყოფადი, დაენერგა სიახლეები და თავად ჰყოლოდა მიმდევრები. როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაშია აღნიშნული, მან ძველ ქართულ მწერლობაში ერთ-ერთმა პირველმა შექმნა პატრიოტული ლირიკის ნიმუშები და დაამკვიდრა ალფეორიულ-მისტიკური შინაარსის პოეზია. იგი ქართული ლექსის რეფორმატორად მიიჩნევა. თამარ ბარბაქაძე შენიშნავს: „აღმოსავლური პოეზიის სუფიზმი და დიდაქტიკა, გადახალისებული რუსთველური შაირის ფორმით და გაჯერებული აღორძინების ხანის პოეზიის ნოვაციებით – ასე წარმოგვიდგება ვახტანგ VI-ის შემოქმედება, რომელიც გვარწმუნებს, რომ მისი ავტორისთვის კარგად არის ცნობილი თავისი თანამედროვე ევროპული ლექსის კომბინატორიკა“ (ბარბაქაძე 2012: 188).

თავისი კულტურული, სამეცნიერო და შემოქმედებითი მოღვაწეობით ვახტანგ VI-მ „სახელის ხე“ დარგო. რუსთაველის მემკვიდრეობა ამ „ხის“ მძლავრი ფესვია.

დამოწმებანი:

ბარამიძე 1985: ბარამიძე, ალ. *ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან*. ტ. VIII. თბილისი: 1985.

ბარბაქაძე 2012: ბარბაქაძე, თ. *მეფე-პოეტთა ლექსნაცობის პრინციპები, XVI-XVIII საუკუნეების ქართული ლიტერატურა*. თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2012.

დარჩია 1986: დარჩია, ბ. *ვახტანგ მეექვსის პოეტური მემკვიდრეობა*. თბილისი: 1986.

დარჩია 1988: დარჩია, ბ. *ვახტანგ მეექვსის პოეტური სამყარო*. თბილისი: 1988.

ვახტანგ მეექვსე 1975: ვახტანგ VI. *ლექსები და პოემები* (ალ. ბარამიძის რედაქციით). თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1975.

კარბელაშვილი 2003: კარბელაშვილი, მ. „თარგმანი ვეფხისტყაოსნისა და დრო“. *რუსთველოლოგია*, II. თბილისი: 2003. გვ. 5-51.

კარბელაშვილი 2011-2012: კარბელაშვილი, მ. „ვახტანგის „თარგმანი“ ვეფხისტყაოსნისა თანამედროვე მედიევისტის კონტექსტში“. *რუსთველოლოგია*, VI. თბილისი: 2011-2012, გვ.9-29.

კეკელიძე 1981: კეკელიძე, კ. *ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია*, ტ.II. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1981.

კეკელიძე ... 1987: კეკელიძე, კ. ბარამიძე, ა. *ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია*. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 1987.

კუჭუხიძე 2012: კუჭუხიძე, გ. „კულტურის კერები და საგამომცემლო საქმიანობა XVI-XVIII საუკუნეების საქართველოში“. წიგნში: *XVI-XVIII საუკუნეების ქართული ლიტერატურა*. თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2012. გვ. 69-85.

კუჭუხიძე 2012: კუჭუხიძე, გ. „მეფე-პოეტები (ბიოგრაფიული ნარკვევი)“. წიგნში: *XVI-XVIII საუკუნეების ქართული ლიტერატურა*. თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2012. გვ. 111-138.

ლენიძე 1959: ლენიძე, გ. *ვახტანგ მეექვსე. გამოკვლევები და წერილები*. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა მწერალი“, 1959. გვ. 214-222.

მენაბდე 2011: მენაბდე, ლ. *ვახტანგ VI*. თბილისი: 2011.

რუსთაველი 1712: შოთა რუსთაველი. *ვეფხისტყაოსანი*. პირველი ბეჭდური (ვახტანგისეული) გამოცემა. 1712 წელი. აღდგენილი აკაკი შანიძის მიერ. თფილისი: 1937.

რუსთაველი 1951: შოთა რუსთაველი. *ვეფხისტყაოსანი*. ა.ბარამიძის, კ. კეკელიძის, ა. შანიძის რედაქციით. თბილისი: 1951.

ცაიშვილი 1966: ცაიშვილი, ს. *ლიტერატურული წერილები*. თბილისი: 1966.

Lia Karichashvili
(Georgia, Tbilisi)

Tropological Perspectives of “Vepkhistaosani” in the Poetry of Vakhtang VI

Summary

Key words: Vepkhistaosani, Vakhtang VI, worldview, tropological Perspectives.

The creative kinship of the founder of Rustaveli Studies and editor of the first printed edition of Vepkhistaosani, Vakhtang VI is known not only by his scholarly work (“The Translation of Vepkhistaosani”), but also by his original works. Along with the important novelties which are manifested in Vakhtang’s works, the continuation of Rustaveli’s trends both in worldview and in tropological terms is obvious. Vakhtang’s aesthetic credo on the purpose of the poetry, the forms and principles of embodiment are close or coincide with Rustaveli’s concept. In this regard special attention should be paid to the poem Satrpaloni, in which the king talks about the essence of the poetry and refers to Rustaveli. He underlines the cognitive and aesthetic functions of the poetry. Referring to Rustaveli Vakhtang also speaks about the three kinds of poetic genres (in modern terminology: epic, lyric and entertaining, humorous verses), According to him, poetry should be “checked in three or four variations”, which means the versatility of artistic narration, the ability to perceive and comprehend it in different interpretations.

For King Vakhtang as well as for Rustaveli, love is divine manifestation. His love lyric is of allegorical and mystical content and is based on Biblical-Christian theological symbolism. He first “recognized” the theory of divine love expounded by Rustaveli.

In Vakhtang’s poetry, the theme of the destiny is important. Although in many verses the king feels bitterness at the betrayal and falsity of the transient world, he believes that a man should leave his trace to descendants and attain the grace. His most important achievement is a good name. In that, the king obviously repeats Rustaveli’s aphorism: “The valorous knight craves glory, he cares little for booty” (799). In King Vakhtang’s poetry, there are allusions and associations of some episodes of Vepkhistaosani. The paper discusses 11 of such cases.

These examples show the closeness of Vakhtang VI to Rustaveli is just one of the important facets of the king’s literary work. He managed to be self-sufficient, innovate and had many followers.